Datganiad Polisi Cyhoeddus

Yr amgylchedd adeiledig mewn cymunedau

Hydref 2024

Crynodeb

Mae gallu cymryd rhan mewn bywyd cymunedol, gyda mynediad da at wasanaethau a chyfleusterau lleol, yn achubiaeth i lawer o bobl hŷn. Mae lefelau uchel o unigrwydd ac ynysu cymdeithasol ymhlith pobl hŷn yng Nghymru eisoes a gall amgylchedd adeiledig anhygyrch sy'n atal pobl rhag bod yn rhan o fywyd cymunedol gyfrannu at hyn.

Gall y nodweddion sy'n gwneud lle dymunol i fyw ynddo newid wrth i bobl fynd yn hŷn. Mae'n hanfodol bod yr amgylchedd adeiledig o'n cwmpas yn cael ei ddylunio a'i addasu mewn ffordd sy'n cefnogi pobl hŷn fel ei fod yn gynaliadwy ac yn addas i bobl o bob oedran.

Mae Strategaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer Cymdeithas sy'n Heneiddio[1] yn cydnabod Rhwydwaith Dinasoedd a Chymunedau sy'n Gyfeillgar i Oedran Sefydliadau Iechyd y Byd. Y nod yw sicrhau bod Cymru'n gyfeillgar i oedran. Yn 2022, Caerdydd oedd yr awdurdod lleol cyntaf yng Nghymru i ymuno â'r Rhwydwaith.[2] Rhaid i Lywodraeth Cymru fonitro'r Cynllun Cyflawni ar gyfer y Strategaeth ar gyfer Cymdeithas Heneiddio yn effeithiol i gefnogi awdurdodau lleol i fwrw ymlaen â'r gwaith o wneud Cymru'n genedl sy'n gyfeillgar i oedran.

Mae cymuned sy'n gyfeillgar i oedran yn gymuned sydd â'r gallu i gefnogi pobl hŷn i fwynhau'r ansawdd bywyd gorau posibl. Mae'n cynnwys cyfleusterau, gwasanaethau ac amwynderau sy'n hygyrch ac sy'n diwallu anghenion pobl hŷn, i'w helpu i fwynhau iechyd a lles ac i gymryd rhan lawn mewn cymdeithas.

Fodd bynnag, mae llawer o bobl hŷn yn wynebu rhwystrau sy'n atal eu cyfranogiad mewn cymunedau, a gall yr hyn a ddylai fod yn gyfnod pleserus o fywyd ddod yn gyfnod o unigrwydd ac ynysigrwydd.

Mae Arolwg Cyfrifiannell Cymunedol Age Cymru (2020)[3] a oedd yn galluogi pobl hŷn ledled Cymru i asesu pa mor gyfeillgar i oedran yw eu cymuned, wedi tynnu sylw at y ffaith bod llawer o bobl hŷn yn wynebu rhwystrau sylweddol yn yr amgylchedd adeiledig o ddydd i ddydd. Dywedodd llawer o bobl hŷn wrthym am fynediad gwael i doiledau cyhoeddus, palmentydd anwastad, palmentydd wedi'u rhwystro gan geir, a diffyg seddi cyhoeddus mewn cymunedau.

---

[1] Age friendly Wales: our strategy for an ageing society [HTML] | GOV.WALES
[2] Ibid.
[3] Age Cymru ¦ Community Calculator (ageuk.org.uk)

Mae darparu digon o doiledau cyhoeddus yn hanfodol i alluogi pobl hŷn i gynnal eu urddas a chymryd rhan mewn bywyd cymunedol. Gall palmentydd mewn cyflwr gwael, ceir sy'n parcio ar balmentydd, a llanastr ar y stryd fod yn beryglus i bobl hŷn a gallant atal mynediad ac achosi pobl i gwympo. Gall mynediad i ardaloedd a chyfleusterau cymunedol fod yn her sylweddol i bobl hŷn os nad oes lle i orffwys neu i eistedd i lawr.

Tynnodd y Gyfrifiannell Gymunedol sylw at rwystrau eraill yn yr amgylchedd adeiledig, gan gynnwys goleuadau stryd annigonol, a all osod cyfyngiad annerbyniol ar lawer o bobl hŷn, a phryderon am ddiffyg cyfleusterau croesi diogel i gerddwyr mewn rhai ardaloedd, yn enwedig mewn ardaloedd lle mae pobl yn goryrru.

Dylai pob amgylchedd awyr agored a mannau cyhoeddus ledled Cymru fod yn hygyrch, cynhwysol a defnyddiol i bob person hŷn. Strydoedd diogel a hygyrch, lleoedd i gyfarfod a chymdeithasu sy'n hawdd eu cyrraedd ar drafnidiaeth gyhoeddus a chymunedol, ac yn ddigonol. Mae seddi cyhoeddus, goleuadau stryd a thoiledau cyhoeddus yn ein cymunedau i gyd yn helpu i hwyluso hwn. Gall cynyddu cyfleoedd i bobl hŷn gymryd rhan yn lleol wneud llawer i hybu annibyniaeth, mynd i'r afael ag unigrwydd cymdeithasol ac unigrwydd a hyrwyddo iechyd a lles.

Mae angen gwelliannau i gymunedau a gwasanaethau ym mhob ardal o Gymru. Mae gan awdurdodau lleol rôl allweddol wrth sicrhau bod yr amgylchedd adeiledig a'r strydluniau ledled ein cymunedau yn ddiogel ac yn gynhwysol. Gydag awdurdodau lleol yn profi toriadau cyllideb, mae llawer o'r gwasanaethau a'r cyfleusterau hanfodol y mae pobl hŷn yn dibynnu arnynt dan fygythiad.

Rhaid i wleidyddion ar bob lefel roi sylw manwl i'r effaith y bydd toriadau i wasanaethau yn ei chael ar bobl hŷn. Rhaid i awdurdodau lleol gynnal asesiadau effaith cydraddoldeb ystyrlon i sicrhau nad yw toriadau a newidiadau i wasanaethau a chyfleusterau yn cael effaith anghymesur ar bobl hŷn. Rhaid i benderfyniadau ynghylch newidiadau i wasanaethau a chyfleusterau ystyried anghenion pobl hŷn trwy gynnal cyfleoedd i ymgysylltu ac ymgynghori effeithiol. Gall effaith gronnol toriadau i gyfleusterau ac amwynderau hanfodol erydu seilwaith yr amgylchedd adeiledig a chymryd calon ein cymunedau.

Rydym yn cydnabod yr heriau ariannol sylweddol sy'n wynebu awdurdodau lleol a chyrff cyhoeddus yng Nghymru. Fodd bynnag, credwn y gallai cynnal cyfleusterau i ddarparu amgylchedd adeiledig cynhwysol sy'n gyfeillgar i oedran, a diogelu cyfleusterau a gwasanaethau hanfodol i alluogi pobl hŷn i gyfranogi mewn cymunedau, ddod ag arbedion o ran cyfyngu ar alw a dibyniaeth ar gyllidebau iechyd a gofal cymdeithasol.

Crynodeb o gynigion polisi cyhoeddus:

- Rhaid i Lywodraeth Cymru fonitro'r Cynllun Cyflawni ar gyfer y Strategaeth ar gyfer Cymdeithas sy'n Heneiddio yn effeithiol i gefnogi awdurdodau lleol i fwrw ymlaen â'r gwaith o wneud Cymru'n genedl sy'n gyfeillgar i oedran.
- Rhaid i awdurdodau lleol gynnal asesiadau effaith cydraddoldeb ystyrlon ar eu penderfyniadau'n ymwneud â'r gyllideb i sicrhau nad yw toriadau a newidiadau i wasanaethau a chyfleusterau yn cael effaith anghymesur ar bobl hŷn.

- Rhaid i benderfyniadau ynghylch newidiadau i wasanaethau a chyfleusterau awdurdodau lleol ystyried anghenion pobl hŷn trwy gynnal cyfleoedd i ymgysylltu ac ymgynghori effeithiol.
- Rhaid i awdurdodau lleol ddarparu goleuadau da a strydoedd glân wedi'u cynnal yn dda i helpu pobl i deimlo'n fwy hyderus am fynd allan. Rhaid i'r palmentydd gael eu cynnal yn dda, a ni ddylai fod unrhyw rwystrau ar y palmentydd.
- Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod strydoedd yn ddiogel ac yn hygyrch, gan ddefnyddio mesurau tawelu traffig mewn ardaloedd preswyl. Rhaid i groesfannau cerddwyr fod yn ddigonol o ran nifer a chaniatáu digon o amser i bobl groesi'r ffyrdd.
- Rhaid i awdurdodau lleol ymgynghori ac ymgysylltu ag aelodau o'r cyhoedd a grwpiau mynediad dros ddatblygu mannau a rennir a rhwydweithiau teithio llesol.
- Rhaid i awdurdodau lleol adolygu mannau cyhoeddus a darparu addasiadau rhesymol fel sy'n ofynnol gan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.
- Rhaid i awdurdodau lleol sicrhau bod anghenion pobl hŷn yn cael eu hystyried wrth ddarparu seddi digonol a phriodol mewn cymunedau, gan gynnwys canolfannau siopa, parciau, arosfannau bysiau a mannau cyhoeddus eraill.
- Dylai Llywodraeth Cymru roi dyletswydd statudol ar awdurdodau lleol yng Nghymru i ddarparu nifer ddigonol o doiledau cyhoeddus hygyrch ledled Cymru.
- Dylid monitro a gwerthuso gweithredu strategaethau toiledau lleol awdurdodau lleol yn gadarn i sicrhau darpariaeth ddigonol o doiledau hygyrch mewn cymunedau.
- Dylai'r map toiledau cenedlaethol sy'n dangos toiledau a nodwyd gan awdurdodau lleol fel toiledau agored ar gyfer y cyhoedd fod ar gael, yn hygyrch ac yn cael ei gyhoeddi ar-lein ac mewn fformat copi caled i bobl nad ydynt ar-lein.
- Dylai Llywodraeth Cymru fonitro lefelau'r cyllid cyhoeddus a ddyrannwyd i gynlluniau toiledau cymunedol er mwyn sicrhau sefydlogrwydd darpariaeth a chynnal a chadw'r gwasanaethau pwysig hyn.
- Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod y cynllun toiledau cymunedol yn cael ei gyhoeddi a'i hyrwyddo'n well.
- Dylai awdurdodau lleol ddarparu cymorth i grwpiau gwirfoddol a chymunedol i alluogi a grymuso pobl hŷn i hwyluso cyfleoedd cymdeithasol cynhwysol, gan gynnwys gweithgareddau addysgol, cymdeithasol ac iechyd. Dylai awdurdodau lleol ystyried ffyrdd arloesol o gefnogi gweithgareddau o'r fath trwy annog defnyddio cyfleusterau'r cyngor.
- Rhaid i Lywodraeth Cymru, awdurdodau lleol a darparwyr trafnidiaeth geisio datblygu cysylltiadau trafnidiaeth cydgysylltiedig i alluogi pobl hŷn i gael mynediad at gymunedau a gweithgareddau cymdeithasol.
- Rhaid i awdurdodau lleol ddarparu gwasanaethau llyfrgell gyhoeddus digonol a chydymffurfio â'u dyletswydd statudol.
- Rhaid amddiffyn ac ymestyn rôl hanfodol gwasanaethau llyfrgell wrth hwyluso cynhwysiant digidol i sicrhau bod gwasanaethau o'r fath yn hygyrch i bobl hŷn.
- Rhaid i ddarparwyr gwasanaeth sicrhau bod gwasanaethau yn hygyrch, waeth a yw rhywun ar-lein ai peidio. Mae angen i wasanaethau a ddarperir ar-lein fod o ansawdd uchel ac yn hawdd eu defnyddio, tra dylai gwasanaethau all-lein fod o'r un ansawdd ac yn gwbl hygyrch.
- Dylai fod yn ofynnol i gynllunwyr tref ddangos sut maen nhw wedi ymgysylltu â'r gymuned leol yn y broses gynllunio, a dylai pob cynllun fod yn destun asesiad effaith cydraddoldeb.

Mae Age Cymru yn elusen gofrestredig 1128436. Cwmni cyfyngedig drwy warant ac wedi'i gofrestru yng Nghymru a Lloegr 6837284. Cyfeiriad y swyddfa gofrestredig yw Y Llawr Gwaelod, Tŷ'r Mariners, Llys Trident, Heol Ddwyrain Moors, Caerdydd CF24 5TD. © Age Cymru 2024.